Рішення разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк, прийняла рішення щодо присудження ступеня доктора філософії Притулюку Василю Євгеновичу з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія» на підставі публічного захисту дисертації «Українсько-польська співпраця у справі охорони культурної спадщини (1991 – 2021 роки)» 26 серпня 2025 р.

Притулюк Василь Єгенович народився 12 вересня 1998 р. у м. Луцьку Волинської області. Громадянин України. Освіта вища: у 2019 р. закінчив історичний факультет Волинського національного університету імені Лесі Українки, здобув ступінь бакалавра за спеціальністю "Музейна справа та охорона пам'яток історії та культури" та 2021 р. закінчив Волинський національний університет імені Лесі Українки, здобув ступінь магістра за спеціальністю "Середня освіта. Історія". Навчався в аспірантурі при кафедрі всесвітньої історії за спеціальністю 032 «Історія та археологія» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з жовтня р. по серпень 2025 р. Сімейний стан: неодружений.

Дисертацію виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, м. Луцьк.

Науковий керівник – Разиграєв Олег Володимирович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Основні положення дисертації відображено у 22 (двадцяти двох) наукових публікаціях, чотири з яких уміщені у наукових фахових виданнях категорії "Б", одна – у закордонних виданнях, одна – у колективній

монографії і 16 (шістнадцять) – в інших наукових виданнях та матеріалах конференцій. Головні результати дослідження висвітлено у таких публікаціях:

ритулюк В. Державна політика у сфері охорони культурної спадщини (на прикладі пам'яткоохоронної діяльності на Волині). *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Заснований у 2001 р.* Число 26. Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 38 – 42.

ритулюк В. Збереження культурної спадщини крізь досвід реституції українсько-польських взаємин. *Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. Заснований у 2001 р.* Число 25. Видавничий дім – 103. **http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/273/221**

ритулюк В. Охорона культурної спадщини як складник національної безпеки. Літопис Волині. *Всеукраїнський науковий часопис. Заснований у 2001 р.* Число 30. Видавничий дім «Гельветика», 2024. – 112. **http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/516/447**

обржанський О., Притулюк В. Оссолінеум як спільна історична спадщина українців та поляків. Актуальні питання суспільних наук та

трільчук Л., Притулюк В. Місця національної пам'яті українсько-польського порубіжжя в публічному просторі, як елемент гібридної війни РФ та загрози національній безпеці. *Public history: selected issues: Collective monograph* / edited by Myroslava Filipovych. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2024. С. 140 – 159.

Публікацій у виданнях держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, немає. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць

відповідають вимогам Кабінету Міністрів України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради і висловили зауваження:

Гаврилюк Світлана Віталіївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності факультету історії, політології та національної безпеки Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

Дисертаційна робота Притулюка В. Є. Є оригінальним, самостійним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науково-теоретичному рівні. Для неї характерні доступний стиль викладу матеріалу, логічність і чіткість при формулюванні положень і висновків. Дисертація демонструє здатність автора до аналітичного мислення, концептуального бачення проблеми, вміння відшукати й ґрунтовно опрацювати історичні факти, надати їм належну оцінку, подати зважені й об'єктивні узагальнення та висновки.

Зауваження:

Вважаємо, що джерельну базу роботи значно збагатили б матеріали поточних архівів Управлінь культури Львівської, Рівненської, Івано-Франківської, Тернопільської областей, а також документи наукових архівів історико-культурних заповідників західних областей України, які співпрацюють із установами Республіки Польща, у тому числі у справі охорони культурної спадщини. Водночас варто було б залучити до тексту дисертації матеріали Регіональних програм розвитку вказаних областей, де мова йде про міжнародну співпрацю. Це значно доповнило б картину українсько-польської співпраці у сфері охорони культурної спадщини на регіональному рівні дозволило б урізноманітнити запропоновані

здобувачем рекомендації щодо поглиблення такої складової українсько-польських відносин.

Здобувач сумлінно опрацював документи Архіву актів нових, що у Варшаві, і зазначає, що окремі справи введено до наукового обігу вперше. Водночас у відповідному підрозділі варто було не лише констатувати їх використання, а й чіткіше прописати, які саме аспекти дисертації ці документи посилили, в чому їх інформаційний потенціал, яка методика роботи з ними.

У дисертації ґрунтовно проаналізована історіографія проблеми. Проте, на наш погляд, бракує глибшої дискусійної складової, виразнішого висвітлення різних точок зору на спірні питання українсько-польської співпраці у сфері охорони культурної спадщини. При цьому варто було чіткіше подати позицію здобувача, особливо в питаннях реституції культурних цінностей та впливу героїзації національної історії на українсько-польські взаємини.

Дисертація тільки виграла б, якби її автор сформулював напрями і нові форми такої співпраці на найближчу перспективу, навіть дещо вийшовши за хронологічні рамки дослідження і врахувавши особливості України в умовах повномасштабного російського вторгнення.

5. Також звертаємо увагу на наявність окремих стилістичних і граматичних огріхів у тексті, усунення яких позитивно вплинуло б на загальне оформлення роботи.

Шульга Світлана Анатоліївна – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

Дисертаційна робота Василя Євгеновича Притулюка "Українсько-польська співпраця у справі охорони культурної спадщини (1991 – 2021 роки)" є актуальним, самостійним, цілісним та завершеним дослідженням, яке містить обґрунтовані висновки та достовірні результати.

Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення.

Зауваження:

При розгляді понятійного та термінологічного апаратів, можливим би було згадати як польські дослідники визначають той чи інший ключовий термін / поняття, як от "культурна спадщина", "пам'ятка культури" та ін.

З огляду на вагому роль змі у справі охорони культурної спадщини, збереження історичної пам'яті, про що йдеться у розділі 2, вважаємо доречним докладніше розглянути тематику публікацій певних засобів масової інформації, навести приклади та здійснити порівняльний аналіз публікацій (статистичний, тематичний).

Викликає певні зауваги використання поняття "національні меншини", тоді як сучасний науковий дискурс в переважній більшості випадків відходить від такого визначення на користь понять "національні спільноти", "національні громади", "етнічні спільноти" на основі Закону України "Про національні меншини (спільноти)" (2023 р.).

Литвин Микола Романович – доктор історичних наук, професор, завідувач відділу "Центр дослідження українсько-польських відносин" Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, опонент.

Дисертація Василя Євгеновича Притулюка «Українсько-польська співпраця у справі охорони культурної спадщини (1991 – 2021 роки)» є самостійним, завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми, достовірність її положень і висновків підтверджена аналізом значного документального комплексу різновидових джерел. Результати вказаного дослідження свідчать про розв'язання актуального наукового завдання в історичній науці, яке полягає в комплексному аналізі сучасної українсько-польської міждержавної співпраці щодо охорони спільної культурної спадщини. Загальні висновки відповідають меті і завданням, які у ній визначені.

Зауваження:

Джерельну базу дисертації бажано було класифікувати не за типами джерел чи місцями їх збереження, а за видами документів (наприклад, документи органів влади, матеріали громадських структур, документи особистого походження, матеріали преси, спогади, мистецькі твори, матеріали соціальних мереж тощо).

Сюжет про теоретико-методологічні засади дослідження необхідно посилити аналізом окремих явищ, процесів, теорій, термінів. Вважаємо, що дослідники повинні вживати історичні назви, зокрема щодо УГКЦ (до доби незалежності – Греко-Католицька Церква, ще раніше Унійна Церква).

Рекомендую здобувачеві й колегам врешті декомунізувати / деколонізувати термін "радянська" влада", Україна й перейти до терміну "совєтська", як це є в польській, англійській, німецькій та інших мовах та діаспорній літературі. Український термін "радянська / радянський" має позитивну історичну конотацію (козацька рада, Українська Центральна Рада, Верховна Рада України та ін.).

Критичнішою має бути оцінка Польської Православної Церкви, яка все ще не може відійти від традиції та історії, комеморaційних практик Московського патріархату. У зв'язку з цим є дискусійним висновок автора у другому роздили про те, що Церква у Польщі виступає консолідаційним чинником для збереження національних традицій та ідентифікації.

5. Уважаємо, що дослідники повинні не лише використовувати неопубліковані архівні збірки, але й творити власні джерельні бази. Йдеться насамперед про усно-історичні джерела (наприклад, вартувало би у майбутньому записати спогади працівників українського посольства у Варшаві, учасників різних переговорних груп – С. Шеремети, І. Цепенди, М. Мальського, М. Литвина, навіть керівників державного комітету будівництва і архітектури, які в 1990-х рр. патронували пам'яткоохоронну працю на пограниччі).

Хахула Любомир Ігорович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної інформації Національного університету "Львівіська політехніка", опонент.

Дисертаційне дослідження Притулюка Василя Євгеновича, присвячене аналізу організаційно-правових засад, інституційного забезпечення, а також процесу формування й реалізації українсько-польської співпраці у сфері охорони культурної спадщини у період 1991–2021 років, є вчасним та актуальним з огляду на ті виклики щодо захисту та примноження європейської й світової культурної спадщини перед якими стоїть Україна. Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 р., нищівне руйнування агресором місць української національної пам'яті актуалізувало необхідність узагальнення українсько-польського досвіду меморіалізації героїчних та/або трагічних сторінок минулого, а також надання йому практичного значення. Відсутність в українській історіографії комплексного дослідження новітньої українсько-польської взаємодії в сфері охорони культурної спадщини надає кваліфікаційній роботі Василя Притулюка вагоме наукове значення.

Зауваження:

Аналіз взаємодії українських та польських музейних установ щодо збереження та популяризації культурної спадщини варто було б доповнити й досвідом Львівської національної галереї мистецтв ім. Б. Г. Возницького, Львівського історичного музею, які з початку XXI ст. розвинули плідну виставкову співпрацю із музеями Варшави, Вроцлава, Кракова, Ґданська, Любліна. Така діяльність, серед іншого, відображена у каталогах спільних виставкових проєктів.

2. Розглядаючи проблеми реституції культурних цінностей у взаєминах України та Польщі дисертант констатував: «Поступово пристрасті навколо спадку Оссолінських вщухають по обидва боки кордону, тьмяніючи на фоні нових суперечок у царині охорони культурної

спадщини». Процитований висновок слід було б доповнити згадкою про напрацьовану формулу міжінституційної співпраці у сфері охорони культурних цінностей, їх дослідження, експонування та мікрофільмування. У 2003 р. Національний Заклад ім. Оссолінських та Львівська національна наукова бібліотека України ім. Василя Стефаника підписали угоду про реалізацію документаційно-інформаційного проєкту щодо культурної спадщини України та Польщі. Документ уможливив сканування фондів обох інституцій, взаємну передачу цифрових копій, щорічний обмін співробітниками задля взаємного вивчення колекцій, умов їх зберігання, систематизації та способів удоступнення та ін.

Методологічний інструментарій дослідження посилила б категорія «воєнні втрати» (straty wojenne). Хоча в Республіці Польща немає актуального нормативного тлумачення цього поняття, в розумінні Міністерства культури і національної спадщини РП воєнними втратами Польщі «вважаються рухомі культурні цінності, втрачені в результаті Другої світової війни з польських територій після 1945 року, що походять з публічних, приватних та церковних колекцій». Крім того, від 2021 р. проводить діяльність Інститут воєнних втрат ім. Яна Карського.

4. Робота лише б виграла від доповнення джерельної бази двотомним збірником «Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника: переміщення і втрати фондів: збірник документів і матеріалів / упор. Г. Сварник та ін. (Т. 1: 1939–1945. Львів, 2010; Т. 2: 1946–березень 1953. Львів, 2019)». Опубліковані у ньому документи висвітлюють втрати і переміщення книжкових, рукописних та мистецьких колекцій Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника у період 1939–1945 рр. й дозволяють зрозуміти передумови українсько-польської взаємодії 1991–2021 рр. у справі захисту культурної спадщини.

5. У дисертації присутні граматичні, технічні та стилістичні погрішності й неузгодження. Наприклад, помилковою є друга частина такої тези автора: «Найпершими і найгострішими суперечками у царині реституції культурних цінностей стали баталії навколо Оссолінеуму – *бібліотеки, що була вивезена поляками до Вроцлава зі Львова у міжвоєнний період*» (С. 155). Насправді частина збірок Оссолінеуму була вивезена/передана до Польщі не у міжвоєнний, а власне в повоєнний період. Трапляється використання різних шрифтів тощо.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради;

«Проти» – 0 членів ради;

«Утрималися» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк, присуджує **Притулюку Василю Євгеновичу** ступінь доктора філософії у галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук, професор Оксана КАЛІЩУК